

ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ &
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Σύγχρονες Επιχειρήσεις, Σύγχρονη Ελλάδα

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ &
ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΧΗΜΙΚΩΝ
ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΕΜΠ

Αθήνα, 23 Μαΐου 2012.

Δελτίο τύπου

Πραγματοποιήθηκε σήμερα στα γραφεία του Συνδέσμου Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών (ΣΕΒ) παρουσίαση των αποτελεσμάτων ομάδων εργασίας που αποτελούνται από έμπειρα στελέχη, εμπειρογνώμονες επιχειρήσεων και διαμορφωτές δημόσιων πολιτικών σε σημαντικούς τομείς της ελληνικής παραγωγικής οικονομίας. Οι ομάδες αυτές εργάστηκαν ώστε να διαμορφώσουν ένα σύνολο συνεκτικών προτάσεων για τις πραγματικές αναπτυξιακές δυνατότητες της ελληνικής οικονομίας και να υποδείξουν δυνητικές κατευθύνσεις για την επανεκκίνηση της, βασιζόμενες στις δυνατότητες των ελληνικών επιχειρήσεων να αναπτύξουν ανταγωνιστικές δραστηριότητες και προϊόντα σε διεθνές επίπεδο.

Πρόκειται για πρωτοβουλία του ΣΕΒ που εντάσσεται στο πλαίσιο του έργου «Έρευνα στις Επιχειρήσεις για την Πρόβλεψη των Μεταβολών στα Περιφερειακά Παραγωγικά Συστήματα και τις Τοπικές Αγορές Εργασίας». Το έργο υλοποιούν το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ) και το Εργαστήριο Βιομηχανικής και Ενεργειακής Οικονομίας του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου (ΕΜΠ-ΕΒΕΟ).

Ο **καθηγητής του ΕΜΠ** και επιστημονικός υπεύθυνος του έργου κ. **Γιάννης Καλογήρου** παρουσίασε τα βασικά αποτελέσματα των εργασιών των πάνελ. Ο κ. Καλογήρου επεσήμανε ότι το κεντρικό ερώτημα σήμερα είναι πώς εν μέσω της απαραίτητης δημοσιονομικής προσαρμογής και της απαιτούμενης μακροοικονομικής διαχείρισής της θα τεθούν οι προϋποθέσεις για την επανεκκίνηση της αναπτυξιακής δυναμικής της οικονομίας. Στόχος όμως δεν μπορεί να είναι η αναπαραγωγή του υφιστάμενου υποδείγματος ανάπτυξης, αλλά η ανάπτυξη με ποιοτικό περιεχόμενο και εξωστρεφή χαρακτήρα. Επίκεντρο αυτής της ανάπτυξης είναι η γνώση, η τεχνολογία, η καινοτομία, με μοχλό την επιχειρηματικότητα εντάσεως γνώσης με την υποστήριξη ενός ευφυούς και αποτελεσματικού αναπτυξιακού κράτους. Ο κ. Καλογήρου τόνισε ότι ο ρόλος του επιχειρηματικού τομέα είναι σήμερα καθοριστικός. Οι ελληνικές επιχειρήσεις πρέπει να γίνουν διεθνώς ανταγωνιστικές με ισχυρό ανθρώπινο κεφάλαιο, βιώσιμες ακόμα και σε δύσκολες συνθήκες ρευστότητας. Στο πλαίσιο αυτό αναζητούμε εκείνες τις δραστηριότητες οι οποίες μπορούν να δημιουργήσουν θέσεις εργασίας σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, τομείς και κλάδους όπου φαίνεται να διαθέτουμε κάποια στρατηγικά πλεονεκτήματα και κυρίως το κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό που να υποστηρίζει αυτή την αναπτυξιακή προσπάθεια.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
“ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ”
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ
ΣΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Για την επίτευξη των στόχων του έργου υιοθετήθηκε η λογική της εξέτασης των **κλαδικών οικοσυστημάτων**. Δηλαδή η διαβούλευση μεταξύ όλων των κρίκων της ευρύτερης αλυσίδας αξίας που συνθέτει κάθε εξεταζόμενο τομέα και η επικοινωνία τους με την ερευνητική κοινότητα ή θεσμικούς φορείς που επηρεάζουν τις σχέσεις των επιμέρους κλάδων. Ζητούμενο δηλαδή ήταν μια ολιστική προσέγγιση σε κάθε τομέα, ώστε να αναλυθούν οι διεπιφάνειες, οι σχέσεις που αναπτύσσονται (ή δεν αναπτύσσονται) και η πιθανή ανίχνευση νέων συνδυατικών δεσμών που πρέπει να δημιουργηθούν, ενισχυθούν ή και να ανακτηθούν.

Τα κλαδικά οικοσυστήματα που δημιουργήθηκαν αφορούν στις εξής αλυσίδες αξίας:

1. Τρόφιμα και Βιο-αγροδιατροφή
2. Παραγωγή Ενέργειας
3. Διαχείριση – Εξοικονόμηση Ενέργειας
4. Περιβαλλοντική Βιομηχανία
5. Κλωστοϋφαντουργία – Ένδυση
6. Κατασκευές – Δομικά Προϊόντα
7. Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών
8. Υγεία
9. Συσκευασία

Στις συνεδριάσεις των πάνελ συμμετείχαν πάνω από 150 εμπειρογνώμονες οι οποίοι μετέφεραν την εμπειρία τους από το επιχειρηματικό χώρο, την έρευνα, την επιστήμη, τη δημόσια διοίκηση και διατύπωσαν την άποψή τους για τις προοπτικές των κλάδων αλλά και τις απαιτούμενες προϋποθέσεις για ευοίωνες εξελίξεις σε αυτούς. Οι ομάδες αυτές έχουν διαμορφώσει ένα σύνολο ολοκληρωμένων προτάσεων με ελληνική υπογραφή, που στοχεύουν στην παραγωγική ανασυγκρότηση της ελληνικής οικονομίας με κινητήριο μοχλό τη δυνατότητα των ελληνικών επιχειρήσεων να αναπτύξουν ανταγωνιστικές δραστηριότητες και προϊόντα. Το αισιόδοξο μήνυμα είναι ότι σε όλες τις περιπτώσεις διαπιστώθηκαν δραστηριότητες όπου πράγματι μπορούν να στοιχειοθετηθούν στρατηγικά πλεονεκτήματα και να καταγραφεί μεσοπρόθεσμα **επιχειρηματική πύκνωση**. Ωστόσο, υπάρχουν επίσης σε όλες τις περιπτώσεις εμπόδια, όροι και προϋποθέσεις που πρέπει να τηρηθούν, ώστε να ευδοκιμήσουν οι θετικές αυτές προοπτικές.

Ακολουθούν ορισμένα από τα βασικά συμπεράσματα σε κάθε κλαδικό οικοσύστημα:

1) Το κλαδικό οικοσύστημα των **τροφίμων και της βιο-αγροδιατροφής** συνιστά μία από τις σημαντικότερες αλυσίδες αξίας της ελληνικής οικονομίας, καθώς αγγίζει και τους τρεις βασικούς τομείς της: την αγροτική παραγωγή η οποία είναι μεν ποιοτική, αλλά ίσως έχει αδυναμία σαφούς στόχευσης και προσανατολισμού, τη μεταποίηση τροφίμων - ποτών που παρά την κρίση φαίνεται να ανθίσταται ακόμα και βεβαίως το σχετικό εμπόριο. Ο τομέας ωστόσο αναζητά ένα νέο εξωστρεφή βηματισμό με έμφαση στην παραγωγή τοπικών, παραδοσιακών προϊόντων, ΠΟΠ και ΠΓΕ που αναδεικνύουν το ελληνικό branding, την ταυτότητα και προέλευση του προϊόντος, την ποιότητα και τη διαπίστευση. Παράλληλα με την ανάδειξη της παράδοσης χρειάζεται η διαρκής καινοτομία, η ενσωμάτωση τεχνολογίας στο προϊόν και στη συσκευασία (πχ. προϊόντα βιοτεχνολογίας, νανοτεχνολογίας, «λειτουργικά τρόφιμα»). Ήδη, υπάρχει σημαντική ερευνητική δραστηριότητα σε εφαρμογές γονιδιωματικής τεχνολογίας στην ιχθυοασιμότητα της παραγωγικής διαδικασίας (DNA bar coding), με καταχώρηση, ανάγνωση και διαχείριση των βάσεων δεδομένων του γενετικού αποτυπώματος των τροφίμων και χρήση τους ως πληροφορικών εργαλείων.

Ο τομέας των τροφίμων και βιο-αγρο διατροφής πρέπει ακόμα να διαμορφώσει ένα νέο όραμα για την ελληνική παραγωγή τροφίμων (π.χ. μεσογειακή διατροφή) το οποίο να συνδεθεί με άλλους τομείς της ελληνικής οικονομίας (πχ τουρισμό). Ταυτόχρονα όμως απαιτείται

αναδιάρθρωση δραστηριοτήτων και διαδικασιών σε όλο το μήκος της αλυσίδας αξίας. Ενδεικτικά αναφέρονται αλλαγές σε ότι αφορά νέες καλλιέργειες, νέα μηχανήματα, εναλλακτικές μέθοδοι καλλιέργειας, σχεδιασμό παραγωγής, τρόπο προώθησης, παρουσίασης, διανομής, νέες συσκευασίες, βελτίωση ασφάλειας και ποιότητας των υπαρχόντων προϊόντων κλπ. Στο πλαίσιο αυτό χρειάζεται διαμόρφωση εθνικού πλαισίου έρευνας με βάση εθνικές προτεραιότητες και ευρωπαϊκά πρότυπα, προώθηση επενδύσεων για τη μετατροπή των ευρημάτων της γεωργικής έρευνας σε εφαρμόσιμες τεχνολογίες και νέες καλλιεργητικές πρακτικές, δημιουργία ενοτήτων αριστείας, συμμετοχή επιχειρήσεων σε στρατηγικά προγράμματα και πλατφόρμες ερευνών του εξωτερικού (π.χ. πλατφόρμα Food For Life) αλλά και στοχευμένη επιδότηση δράσεων (πχ προβολή οικονομικών δραστηριοτήτων σε μειονεκτικές, ορεινές και νησιωτικές περιοχές)

Ο ρόλος του δημόσιου σε αυτή την προσπάθεια είναι καθοριστικός στην κατεύθυνση της αναθεώρησης και του εκσυγχρονισμού του νομοθετικού πλαισίου και της εναρμόνισής του με τα ευρωπαϊκά πρότυπα, αλλά και για την αποτελεσματική λειτουργία συστήματος τακτικών ελέγχων και την άμεση διερεύνηση καταγγελιών. Στο πλαίσιο αυτό η δημιουργία ενός ενιαίου φορέα τροφίμων για τη διαμόρφωση κοινής αγροτικής πολιτικής και το συντονισμό απαιτούμενων δράσεων για την επίτευξη οικονομικών κλίμακας και την οργανωμένη παραγωγή γεωργικών προϊόντων, την υλοποίηση στοχευμένης γεωργικής έρευνας και τελικά τη δημιουργία ενός νέου πρότυπου αγρότη – επιχειρηματία, είναι αναγκαία σήμερα περισσότερο από ποτέ.

2) Στον τομέα της **παραγωγής ενέργειας** καταγράφονται σημαντικές προκλήσεις που συνδέονται με τη διαδικασία απελευθέρωσης της ενεργειακής αγοράς και με τη στρατηγική επιλογή της Ευρωπαϊκής Ένωσης για Βιώσιμη Ανάπτυξη (στόχοι 2020). Ο τομέας της ηλεκτροπαραγωγής τίθεται στο επίκεντρο των προσπαθειών αυτών. Σε αυτόν αναμένονται οι πιο ριζικές μεταβολές στη διάρκεια της επόμενης δεκαετίας, και εκεί τίθενται οι πιο σοβαρές αναπτυξιακές προκλήσεις και οι μεγαλύτερες ευκαιρίες στον τομέα της απασχόλησης. Οι σημερινές δυσλειτουργίες της αγοράς ηλεκτρισμού σχετίζονται με στρεβλώσεις στη διαμόρφωση της Οριακής Τιμής του Συστήματος, τη μη σύνδεση χονδρεμπορικής και λιανικής αγοράς, το γεγονός ότι τα τιμολόγια για τον τελικό καταναλωτή δεν ανταναικλούν πλήρως το κοινωνικό κόστος, τα εγγυημένα τιμολόγια για τις ΑΠΕ δεν παρακολουθούν επαρκώς τις μεταβολές στο κόστος των τεχνολογιών, ενώ δημιουργείται κλίμα αβεβαιότητας σε σχέση με πιθανές μεταβολές τους. Τα προβλήματα αυτά, σε συνδυασμό με τις σημαντικές αγκυλώσεις της δημόσιας διοίκησης και τις καθυστερήσεις που προκαλούν ανέξοδες και συχνά ατεκμηρίωτες προσφυγές στο ΣτΕ, δημιουργούν ένα περιβάλλον αποτρεπτικό για την προσέλκυση νέων επενδύσεων. Η υπέρβαση των σημερινών δυσλειτουργιών πέφτει αναμφισβήτητα στην πολιτεία που θα πρέπει να προωθήσει τις αναγκαίες θεσμικές αλλαγές. Εξαρτάται όμως και από την ικανότητα επανασχεδιασμού του ενεργειακού τομέα σε μία βάση που θα δίνει ουσιαστική ώθηση σε φορείς καινοτόμων δράσεων και επενδύσεων υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Σε μία τέτοια κατεύθυνση, προϋπόθεση για την ενίσχυση της δυναμικής του ενεργειακού τομέα είναι η δημιουργία εγχώριας κατασκευαστικής βιομηχανίας σε πολλούς τομείς που συνδέονται, με την υλοποίηση των ενεργειακών επενδύσεων. Στο πεδίο των ΑΠΕ, και ειδικά στην περίπτωση των αιολικών, παρά το μικρό μέγεθος της εγχώριας αγοράς, η ανάδειξη των στρατηγικών γεωπολιτικών πλεονεκτημάτων της χώρας σε σχέση με την τροφοδοσία των γειτονικών αγορών, αλλά και η μελλοντική ανανέωση του εγκατεστημένου εξοπλισμού των αιολικών πάρκων τεκμηριώνουν την ανάγκη και τη σκοπιμότητα ανάπτυξης κατασκευαστικής βιομηχανίας. Στην παραγωγή φωτοβολταϊκών, οι προοπτικές είναι πιο ευοίωνες, καθώς οι ελληνικές βιομηχανίες του κλάδου έχουν ήδη να επιδείξουν ένα σημαντικό μέγεθος που

δυναμικά επαρκεί για την κάλυψη της εγχώριας ζήτησης. Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι και στους δύο αυτούς τομείς, ο ανταγωνισμός είναι ισχυρός, κυρίως από τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας.

Άλλες καινοτόμες δράσεις με σημαντικές επιπτώσεις και σε άλλους κλάδους (π.χ. ΤΠΕ) είναι η ανάπτυξη των έξυπνων δικτύων και της αγοράς επικουρικών υπηρεσιών, όπως είναι η αξιοποίηση συστημάτων αντλησιοταμίευσης, ο εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων και η κατασκευή νέων υποδομών (δίκτυα, μετασχηματιστές κλπ), καθώς και η παροχή καθετοποιημένων υπηρεσιών λειτουργίας και συντήρησης υφιστάμενων και μελλοντικών εγκαταστάσεων αιολικής ενέργειας και φωτοβολταϊκών συστημάτων. Επίσης στη συμβατική παραγωγή δημιουργούνται απαιτήσεις εξειδικευμένων ομάδων συντήρησης των συμβατικών μονάδων ηλεκτροπαραγωγής στο νέο τοπίο της απελευθερωμένης αγοράς. Προοπτικές, με ιδιαίτερα θετική επίπτωση στον αγροτικό τομέα, εμφανίζει και η σύγκλιση στερεών καυσίμων με βιομάζα.

3) Ως προς την **εξοικονόμηση Ενέργειας**, η ανάγκη για ορθολογική διαχείρισή της στην Ελλάδα προβάλλει ως στόχος πρώτης προτεραιότητας και λόγω των υποχρεώσεων συμμόρφωσης στο πλαίσιο των στόχων του 2020. Σήμερα η τελική χρήση και διαχείριση της ενέργειας χαρακτηρίζεται από σοβαρή σπατάλη ενεργειακών πόρων και συνεπακόλουθα, υψηλό οικονομικό και περιβαλλοντικό κόστος. Όμως η προώθηση επεμβάσεων εξοικονόμησης ενέργειας, αντιμετωπίζει δυσκολίες καταρχήν λόγω της μεγάλης διασποράς των τελικών ενεργειακών χρηστών, και λόγω χρηματοοικονομικής στενότητας και περιορισμού της επενδυτικής τους δραστηριότητας στην παρούσα συγκυρία.

Από την άλλη πλευρά όμως οι προοπτικές εξοικονόμησης ενέργειας είναι ιδιαίτερα ευνοϊκές στον κτιριακό τομέα, λόγω των υψηλών θερμικών απωλειών στο κέλυφος και της χαμηλής απόδοσης των ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων. Σημαντικά περιθώρια εξοικονόμησης ενέργειας προκύπτουν και στον τουριστικό τομέα, με σημαντική επίδραση στη μείωση του κόστους λειτουργίας των ξενοδοχειακών μονάδων. Στο βιομηχανικό τομέα, το γεγονός ότι στην πλειονότητα των ελληνικών επιχειρήσεων το ενεργειακό κόστος είναι μικρό ποσοστό του κόστους παραγωγής, λειτουργεί ως αντικίνητρο για την ανάληψη σχετικών επενδύσεων. Εν τούτοις εντοπίζονται περιθώρια για την προώθηση απλών πρακτικών ή τεχνολογιών που έχουν εφαρμογή στο σύνολο σχεδόν των βιομηχανικών διεργασιών.

Ασφαλώς, η τρέχουσα οικονομική κρίση, αποτελεί σοβαρή τροχοπέδη στην υλοποίηση των αναγκαίων ιδιωτικών και δημόσιων επενδύσεων. Όμως, η δημοσιονομική σταθερότητα και η χρηματοδοτική ρευστότητα δεν εγγυώνται την ορθολογική διαχείριση της ενέργειας και την προώθηση των αναγκαίων επεμβάσεων εξοικονόμησης. Απαιτείται ακόμα ο επανασχεδιασμός της τιμολογιακής πολιτικής, έτσι ώστε να βελτιωθεί η οικονομική αποδοτικότητα επενδύσεων εξοικονόμησης ενέργειας, η συστηματική ενημέρωση των καταναλωτών μέσα από στοχευμένες καμπάνιες για τις δυνατότητες εξοικονόμησης ενέργειας, η πλήρης και αξιόπιστη εφαρμογή του KENAK, η οργάνωση των Εταιριών Παροχής Ενεργειακών Υπηρεσιών, η θεσμοθέτηση συστημάτων πιστοποίησης για τα συστήματα και τα υλικά εξοικονόμησης ενέργειας.

4) Ο τομέας της **περιβαλλοντικής βιομηχανίας** χαρακτηρίζεται από δυναμική επέκταση, λόγω των απαιτήσεων επίτευξης στόχων που θέτει η ΕΕ και της ανάγκης εξοικονόμησης πόρων- ως απάντηση στην αυξανόμενη περιβαλλοντική ευαισθησία πολιτών και επιχειρήσεων, αλλά και ενός ευνοϊκού πλαισίου χρηματοδοτικών ενισχύσεων. Στο πλαίσιο αυτό οι επιχειρηματικές ευκαιρίες είναι αρκετές. Η ανακύκλωση και επεξεργασία στερεών και υγρών αποβλήτων, με έμφαση σε συστήματα διαχείρισης, η αξιοποίηση αποβλήτων π.χ. βιομάζα (είτε για παραγωγή compost, είτε για ενεργειακή αξιοποίηση) και τα βιοκαύσιμα αλλά και η

παραγωγή δομικών προϊόντων τύπου «πράσινης δόμησης» αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα πράσινης επιχειρηματικότητας. Μεγάλη δυναμική εμφανίζει και ο τομέας της παροχής υπηρεσιών (EKE, ISO 14001 και EMAS, green accounting, eco-labels) ενώ σημαντικές ανάγκες υπάρχουν στη συντήρηση, εκσυγχρονισμό και εξορθολογισμό λειτουργίας υφιστάμενων υποδομών.

Το τρίπτυχο δράσης που θα πρέπει να προωθηθεί είναι εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου, δημιουργία αποτελεσματικού συστήματος ελέγχου εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και άρση γραφειοκρατίας για αδειοδότηση έργων και εγκαταστάσεων προστασίας περιβάλλοντος. Πέρα όμως από τις επενδύσεις ζητούμενο για τις επιχειρήσεις είναι και η απόκτηση τεχνογνωσίας. Προς αυτή την κατεύθυνση μπορεί να βοηθήσει η σύσταση clusters καινοτομίας με την συμμετοχή ΑΕΙ ή/και ερευνητικών κέντρων και επιχειρήσεων για ανάπτυξη εφαρμοσμένης και στοχοθετημένης έρευνας. Οι σχηματισμοί αυτοί δύνανται μάλιστα να συνεισφέρουν στην επίλυση και άλλων λειτουργικών προβλημάτων των επιχειρήσεων όπως η οργάνωση και ανάπτυξη προσωπικού στο πλαίσιο λειτουργιών εταιρικής κοινωνικής ευθύνης ή οικολογικής σήμανσης, η υλοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης αλλά και η ενημέρωση & ευαισθητοποίηση πολιτών και επιχειρήσεων σε περιβαλλοντικά θέματα (π.χ. στο θέμα της ανακύκλωσης). Σημαντικά θα βοηθούσε στην οργάνωση του κλάδου η ύπαρξη δυνατότητας πιστοποίησης τεχνικών ειδικοτήτων και επαγγελματικών προσόντων π.χ. από τη Διεθνή Ένωση για τη Διαχείριση των Στερεών Αποβλήτων (ISWA) για την ειδικότητα του «Waste Manager».

5) Ο τομέας της κλωστοϋφαντουργίας και ένδυσης φαίνεται διχασμένος ανάμεσα στο παραδοσιακό ύφασμα με βάση το βαμβάκι και τα σύνθετα υφάσματα που προκρίνει η διεθνής μόδα. Αν και η παραγωγή προϊόντων μαζικής ζήτησης θεωρείται επιβεβλημένη, η ανάπτυξη εξειδικευμένων παραγωγών κερδίζει έδαφος. Απαιτείται δηλαδή αξιοποίηση εξελιγμένων πρώτων υλών υψηλής προστιθέμενης αξίας, που μπορούν να βασίζονται σε «έξυπνες» πρώτες ύλες (π.χ. πλαστικά νήματα, οργανικές φωτοβολταϊκές διατάξεις, νανοδομικά ανόργανα και οργανικά υλικά κ.α.) ή ακόμα και σε παραδοσιακά υφάσματα, υψηλής προστιθέμενης αξίας π.χ. μετάξι. Για προϊόντα μεγάλης υπεραξίας και εξειδίκευσης, υψηλής τεχνολογίας αλλά σχετικά μικρής κλίμακας παραγωγής η καθετοποιημένη παραγωγή κρίνεται ως η πλέον κατάλληλη. Παράλληλα, μπορεί να δοθεί έμφαση σε συγκεκριμένα, εξειδικευμένα τμήματα αγοράς, με δυνατότητες σημαντικής άνθησης στην Ελλάδα και διεθνώς, όπως το παιδικό ένδυμα, όπου αν και τα ελληνικά προϊόντα είναι ήδη εφάμιλλα των παγκοσμίως αναγνωρίσιμων προϊόντων η διεθνής προώθησή τους υστερεί. Επίσης, η κατασκευή ενδυμάτων εργασίας έχει αναπτυχθεί ελάχιστα, υπάρχουν όμως αναξιοποίητες ευκαιρίες μέσα από την υλοποίηση νέων επιχειρηματικών στρατηγικών (π.χ. leasing επαγγελματικών ρούχων).

Για να αναδειχθεί περαιτέρω ο τομέας χρειάζεται να γίνουν στρατηγικές συμπράξεις (strategic partnerships) μεταξύ των επιχειρήσεων, στην Ελλάδα και διεθνώς, αλλά και συνεργασίες με ερευνητικά κέντρα-εκπαιδευτικούς φορείς, για ανάπτυξη συστημάτων παραγωγής-προϊόντων κλωστοϋφαντουργίας υψηλής προστιθέμενης αξίας. Η εξωστρέφεια των ελληνικών επιχειρήσεων μπορεί ακόμα να ενισχυθεί με τη δημιουργία διεθνώς αναγνωρίσιμων εμπορικών σημάτων (brand names) μόδας. Προς αυτές τις κατευθύνσεις, οι κλαδικοί σύνδεσμοι πρέπει να συγκροτήσουν «στρατηγείο» για τη διαμόρφωση στρατηγικής στον τομέα, λαμβάνοντας υπόψη τρέχουσες-αναμενόμενες συνθήκες στη διεθνή αγορά αλλά και παρέχοντας υπηρεσίες, όπως ενημέρωση για νέες τεχνολογίες στην παραγωγή προϊόντων ένδυσης υψηλής προστιθέμενης αξίας, διευκόλυνση των επιχειρηματικών επαφών με άλλες χώρες, παρότρυνση συμμετοχής σε διεθνείς εκθεσιακές εκδηλώσεις, με προώθηση της ελληνικής ταυτότητας των εγχώριων προϊόντων (προϊόντα «Made in Greece»).

Πρέπει όμως ταυτόχρονα να οργανωθεί και το επιχειρηματικό περιβάλλον. Οι επιχειρήσεις κατ' ελάχιστο αναζητούν προστασία από αθέμιτο dumping, αυστηρό έλεγχο χρήσης απαγορευμένων ουσιών, ύπαρξη ειδικών σημάνσεων στα εισαγόμενα προϊόντα αλλά και εφαρμογή πλαισίου προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και περιορισμού των απομιμήσεων. Παράλληλα, είναι απαραίτητη η θέσπιση προδιαγραφών στις κρατικές προμήθειες αλλά και η επιτάχυνση της δημιουργίας-ολοκλήρωσης υποδομών που υποβοηθούν τα logistics για την καλύτερη διασύνδεση μεταξύ σταδίων παραγωγής που πραγματοποιούνται σε διαφορετικές παραγωγικές μονάδες.

Συνολικά ο τομέας όμως ζητά στήριξη σε εκπαίδευση/κατάρτιση σε όλα τα επίπεδα. Ξεκινώντας από την ανώτατη εκπαίδευση, προτείνεται η δημιουργία τμημάτων επαγγελματιών ένδυσης στα Τ.Ε.Ι. ή η επέκταση προγράμματος σπουδών στα υπάρχοντα τμήματα κλωστοϋφαντουργίας των Τ.Ε.Ι. στην ένδυση. Επίσης, τονίζεται η ανάγκη απόκτησης διεθνούς εμπειρίας και καλύτερης κατάρτισης του στελεχιακού δυναμικού σε σύγχρονες απαιτήσεις (αφομοίωση τεχνολογικών εξελίξεων-μεταβαλλόμενων τάσεων διεθνώς στη μόδα, αντίδραση στο διεθνή ανταγωνισμό). Η διαρκής επανακατάρτιση των εργαζομένων, καθώς και των στελεχών, με μέριμνα των επιχειρήσεων, αλλά και με τη βοήθεια του κράτους, αποτελεί προϋπόθεση για την αντιμετώπιση των έντονα ανταγωνιστικών συνθηκών που έχουν αναπτυχθεί διεθνώς στον τομέα.

6) Ο τομέας των κατασκευών και δομικών προϊόντων, κατά την προηγούμενη περίοδο αποτελούσε κινητήριο μοχλό της ελληνικής οικονομίας, αυξάνοντας τη βαρύτητα του στην ελληνική οικονομία. Η κρίση όμως στην παγκόσμια οικονομία το 2008 ανέκοψε την αναπτυξιακή αυτή τροχιά και πλέον η εγχώρια ύφεση, με τη συνακόλουθη δραστική μείωση της οικονομικής δραστηριότητας, έχει επηρεάσει σχεδόν το σύνολο των κρίκων της αλυσίδας αξίας των κατασκευών και δομικών προϊόντων (μελετητικά γραφεία, παραγωγή δομικών προϊόντων, κατασκευαστικές εταιρείες). Μοναδική διέξοδο φαίνεται να αποτελεί η στροφή στην υλοποίηση έργων σε ευρύτερα γειτονικές χώρες αξιοποιώντας συσσωρευμένη εμπειρία από μεγάλα έργα στο παρελθόν, αλλά και η παραγωγή εγχώριας τεχνολογίας για την υποκατάσταση εισαγόμενων προϊόντων. Ο κλάδος μπορεί να υποστηρίξει ακόμα οριζόντια την ανάπτυξη έργων υποδομής άλλων κλάδων οικονομίας (τουρισμός, ναυτιλία, εξοικονόμηση ενέργειας, περιβαλλοντικά έργα, κλπ.) αλλά και την ενεργειακή αναβάθμιση- εκσυγχρονισμό υποδομών για την επίτευξη στόχων ενεργειακής εξοικονόμησης που τίθενται από την Ε.Ε. Η ενεργειακή αναβάθμιση αποτελεί δηλαδή μια δραστηριότητα η οποία θα μπορούσε να ανακόψει την πτωτική δραστηριότητα του κλάδου, ενώ σημαντικές είναι και οι προοπτικές των νέων υλικών προς αυτή την κατεύθυνση (ψυχρές βαφές κ.α.).

Η ικανοποίηση των αναγκών αυτών απαιτεί την αλλαγή στην επιχειρηματική δομή, ξεπερνώντας τα προσκόμματα που δημιουργεί ο κατακερματισμός της παραγωγής, ενώ είναι αναγκαία η ανάπτυξη ή έστω η ενσωμάτωση των διεθνών τεχνολογικών εξελίξεων στο ελληνικό περιβάλλον. Η ενεργότερη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση του επιπέδου έρευνας και τεχνολογίας, μέσω ανάπτυξης νέων δομών, όπως τα Κέντρα Αριστείας και τα σχετικά Clusters. Οι δομές αυτές μπορούν να συμβάλουν στη βελτίωση των καινοτομικών επιδόσεων των επιχειρήσεων αλλά και στην καλύτερη κατάρτιση εργαζομένων σε θέματα αγοράς, σύνδεσης με τεχνικές γνώσεις, προώθησης γνώσεων οικονομίας και διοίκησης, απόκτησης εξειδικευμένων τεχνικών γνώσεων σε νέα αντικείμενα και σε τεχνικές προδιαγραφές. Εξάλλου, στον τομέα της εκπαίδευσης η δημιουργία μεταδευτεροβάθμιων σχολών που θα παράγουν ενδιάμεσα επαγγέλματα (π.χ. εργοδηγοί) θα μπορούσαν να διορθώσουν ελλείψεις σε μεσαία επαγγέλματα που παρατηρούνται στις επιχειρήσεις, ενώ μέτρα όπως διεύρυνση της πρακτικής άσκησης αναμένεται να συνδέσει αποτελεσματικότερα τους αποφοίτους με την αγορά εργασίας. Από την άλλη μεριά στα

τεχνικά επαγγέλματα, η πιστοποίηση αναμένεται να δώσει λύσεις στην απασχόληση εργατοτεχνικού προσωπικού.

Η άρση γραφειοκρατικών εμποδίων στην έκδοση αδειών για πραγματοποίηση επενδύσεων μαζί με τη δημιουργία επαρκούς συστήματος κανόνων και μηχανισμού εποπτείας στα υλικά θα μπορούσαν να βελτιώσουν το επενδυτικό περιβάλλον. Παράλληλα όμως απαιτείται επιτάχυνση του χωροταξικού σχεδίου, θέσπιση προδιαγραφών σε όλα τα έργα, δημόσια και ιδιωτικά, για τα υλικά αλλά και για τις μεθόδους εφαρμογής, για τη διασφάλιση της ποιότητας και προώθηση χρήσης πιστοποιημένων προϊόντων με την σήμανση CE στα δημόσια αλλά και στα ιδιωτικά έργα. Επιπλέον στην ανάπτυξη του τομέα αναμένεται να συμβάλει και η εστίαση του ΠΔΕ σε μικρά έργα στην περιφέρεια.

7) Ο τομέας τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών συνιστά ένα καθοριστικό κλαδικό οικοσύστημα, καθώς η τεχνολογία είναι το βασικό εργαλείο που μπορεί να υποστηρίξει συνολικά τον εκσυγχρονισμό του παραγωγικού συστήματος της χώρας. Είναι σαφές όμως ότι προκύπτει ανάγκη στρατηγικού επαναπροσανατολισμού της «βιομηχανίας» των ΤΠΕ προς τις υπηρεσίες: οι επιχειρήσεις του κλάδου πρέπει να αποκτήσουν το επίπεδο τεχνολογικής και οργανωσιακής ωριμότητας, ενδεχομένως μέσα από συγχωνεύσεις, συμμαχίες με ξένες εταιρείες και συνεργασίες με το αναδυόμενο «ελληνικό οικοσύστημα των ICT start-ups», που θα τις καταστήσει ικανές να αναλαμβάνουν με επάρκεια την υποστήριξη των κρίσιμων λειτουργιών (back-end) των επιχειρήσεων, του Δημοσίου, και άλλων κλάδων της οικονομίας. Αυτό σημαίνει βεβαίως ότι και η άλλη πλευρά, αυτή των χρηστών των προϊόντων και των υπηρεσιών ΤΠΕ, δηλ. το ελληνικό παραγωγικό σύστημα και η Δημόσια Διοίκηση, θα πρέπει να κατανοήσουν επίσης την οργάνωση των Συστημάτων Πληροφορικής σαν ένα στρατηγικό θέμα που απαιτεί συνεχείς επενδύσεις και διαρκή αναζήτηση της ευθυγράμμισης των επιχειρησιακών αναγκών και σχεδίων ανάπτυξης με την οργάνωση της υποδομής Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών (business-IT alignment).

Μορφοποιήθηκε:
Γραμματοσειρά: Cambria,
Ελληνικά

Στο πλαίσιο αυτό πρέπει ιδιαιτέρως να διερευνηθεί, η εφαρμογή πρακτικών «outsourcing», ως μια στρατηγική επιλογή που θα καταστήσει ταχύτερη, φθηνότερη και αποδοτικότερη την αξιοποίηση των ΤΠΕ από τις ελληνικές επιχειρήσεις και τη Δημόσια Διοίκηση. Παράλληλα το ίδιο το κράτος πρέπει να υιοθετήσει το ρόλο του εξειδικευμένου «αγοραστή» στη κατεύθυνση της ενίσχυσης της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και ιδιαίτερα των αυτοματοποιημένων συναλλαγών στο μοντέλο «one-stop-shop». Προτείνεται μάλιστα η διαμόρφωση πενταετούς διάρκειας επενδυτικών προγραμμάτων στις τεχνολογίες ΤΠΕ στις επιχειρήσεις και δημόσιους φορείς αλλά και η αναζήτηση νέων τρόπων ανάθεσης και εκτέλεσης των δημοσίων έργων, που να διορθώνουν το σημερινό αναποτελεσματικό και χρονοβόρο πλαίσιο διαγωνισμών.

Σε ότι αφορά επιμέρους δραστηριότητες με προοπτικές οι τεχνολογίες Cloud Computing μαζί με έξυπνα δίκτυα (smart grids) και εφαρμογές στην Ενέργεια, στην Υγεία, στις μεταφορές ορίζουν τις επιχειρηματικές προοπτικές στον τομέα. Δραστηριότητες όπου αναμένονται επιχειρηματικές πυκνώσεις τα επόμενα χρόνια συνιστούν οι εφαρμογές για την κοινωνική δικτύωση, τα κινητά τηλέφωνα, το e-commerce, και telemonitoring αλλά και η ανάπτυξη multimedia content (πολυμεσικό περιεχόμενο).

8) Το κλαδικό οικοσύστημα της υγείας, καθορίζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό από το δημόσιο τομέα και την οργάνωσή του. Παρά τις δημόσιες υπηρεσίες υγείας και το γεγονός ότι το κράτος είναι ο μεγαλύτερος αγοραστής προϊόντων και υπηρεσιών υγείας, η ιδιωτική δαπάνη υγείας στην Ελλάδα είναι μεγάλη. Ο κλάδος αντιμετωπίζει μια σειρά από προκλήσεις που συνδέονται με την αξιοποίηση σημαντικών πλεονεκτημάτων της χώρας (πχ κλίμα, γεωγραφική θέση), την ποιότητα των εγχώριων επιχειρήσεων (πιστοποίηση, διασφάλιση των παραγωγικών

διαδικασιών, την εξασφάλιση χαμηλότερου συνολικού κόστους παραγωγής και διάθεσης σε σχέση με τις άλλες χώρες), τις διεθνείς εξελίξεις (λήξη πατεντών, ανάγκης μείωσης δαπανών υγείας) αλλά και τη διατήρηση του κοινωνικού χαρακτήρα της υγείας και μάλιστα σε περίοδο οικονομικής κρίσης.

Στο πλαίσιο αυτό ως επιχειρηματικές ευκαιρίες προκρίνονται η παραγωγή γενόσημου φαρμάκου στην Ελλάδα, η επανατοποθέτηση / επαναστόχευση φαρμάκων στην αγορά για νέες ενδείξεις-κατοχύρωση νέας πατέντας, αλλά και η ανάπτυξη τομέων όπως παραγωγή φυτικών καλλυντικών, εναλλακτικός ιατρικός τουρισμός και κέντρα αποκατάστασης. Η Ελλάδα μπορεί ακόμα να αναδειχθεί σε περιφερειακό κέντρο κλινικών ερευνών με την διεξαγωγή έρευνας και ανάπτυξης νέων μορίων ή διαγνωστικών τεχνολογιών και πρωτοκόλλων. Δυνατότητες υπάρχουν για την ανάπτυξη ειδικών διαγνωστικών υπηρεσιών πχ αύξηση των μοριακών/γονιδιακών τεστ καθώς και των εξετάσεων για προδιαθεσικούς παράγοντες αλλά και για την προώθηση της παροχής διαγνωστικών/απεικονιστικών υπηρεσιών στο εξωτερικό.

Για την ευδοκίμηση όμως των παραπάνω προοπτικών απαιτείται δικτύωση των εταιριών του κλάδου με στόχο τη διάχυση της τεχνογνωσίας αλλά και τη διασύνδεση της έρευνας με την παραγωγική διαδικασία. Συνέργιες και οικονομίες κλίμακας δύνανται να επιτευχθούν ακόμα με συγχωνεύσεις φαρμακευτικών εταιριών αλλά και τη λειτουργία cluster επιχειρήσεων. Η αναθεώρηση του νομικού πλαισίου αναμένεται να συμβάλει στη διεύρυνση της επιχειρηματικότητας στον τομέα της υγείας. Στο πλαίσιο αυτό απαιτείται εμπλουτισμός των προγραμμάτων σπουδών των ιατρικών, φαρμακευτικών και νοσηλευτικών σχολών με μαθήματα και ειδικά σεμινάρια σχετικά με τη διοίκηση των μονάδων υγείας, τον ιατρικό τουρισμό και την επιχειρηματικότητα αλλά και διαρκής επανεκπαίδευση του προσωπικού για τη συνεχή επικαιροποίηση των γνώσεων και των δεξιοτήτων του. Συνεργασίες του δημόσιου με τον ιδιωτικό τομέα δύνανται να βελτιώσουν την ανταπόκριση του συστήματος δημόσιας υγείας, να εξασφαλίσουν τη βιωσιμότητα του ιδιωτικού τομέα και να εξασφαλίσουν την παροχή υγείας ως κοινωνικό αγαθό προσβάσιμο σε όλους.

9) Τέλος ο τομέας της **συσκευασίας** ισορροπεί ανάμεσα στην τάση αύξησης της κατά κεφαλή κατανάλωσης συσκευασίας λόγω μικρότερων νοικοκυριών, μείωσης κοινών γευμάτων, αυξημένων απαιτήσεων υγιεινής και ασφάλειας και συνολικά μείωσης της ζήτησης προϊόντων ευρείας κατανάλωσης εξαιτίας της οικονομικής κρίσης. Διεύρυνση της ζήτησης υλικών συσκευασίας δύναται να υπάρξει μέσω υποκατάστασης εισαγωγών από εγχώρια παραγόμενα προϊόντα και ενίσχυσης της εξωστρέφειας των ελληνικών βιομηχανιών ευρείας κατανάλωσης (έμμεσες εξαγωγές) και επιχειρήσεων υλικών συσκευασίας (άμεσες εξαγωγές) καταρχήν σε γειτονικές χώρες, στην ΕΕ και τελικά σε τρίτες χώρες. Για να μπορέσουν όμως οι επιχειρήσεις διαχρονικά να διατηρήσουν τον εξαγωγικό τους προσανατολισμό ελάχιστη προϋπόθεση είναι η τήρηση συμφωνημένης ποιότητας. Η επίτευξη ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος θα προέλθει από τη συνεχή βελτίωση της λειτουργίας τους (πχ μείωση του κόστους των υλικών συσκευασίας χωρίς να μειώνεται η προστασία του προϊόντος ή να περιορίζεται η χρηστικότητα του) και την καινοτομία (πχ ένδειξη του απαραβίαστου, αύξηση της διάρκειας ζωής και της προστασίας των προϊόντων, κλπ). Οι ελληνικές επιχειρήσεις θα πρέπει επιπλέον να συνειδητοποιήσουν ότι δραστηριοποιούνται σε ένα ευρύτερο περιβάλλον, που δεν περιορίζεται εντός των εθνικών συνόρων, και να προσανατολιστούν στην αναζήτηση απαιτούμενων συμπληρωματικών πόρων από τις διεθνείς αγορές (συμπληρωματικές υπηρεσίες/ α ύλες) πχ υπηρεσίες πιστοποίησης, στο βαθμό που οι πόροι αυτοί δεν παρέχονται ανταγωνιστικά στην Ελλάδα.